

Правна програма

През 2020 г. Правната програма работи върху четири основни теми: престъпност и правосъдие, жертви на престъпления, миграция и интеграция, и основни права и етика.

- **Престъпност и правосъдие.** Основен фокус на дейността в тази област беше превенцията и противодействието на организираната престъпност с акцент върху тероризма и радикализацията. Центърът работи още по-активно за защита на правата на заподозрените и обвиняемите чрез укрепване на ролята на презумпцията за невиновност в хода на наказателното производство и повишаване на капацитета на съдебните и правоприлагащите органи във връзка със специалните потребности на нарушители с психосоциални и интелектуални затруднения, както и за ограничаване на отрицателното влияние на медиите върху живота на заподозрените и обвиняемите.
- **Жертви на престъпления.** Центърът продължи да изследва и предлага начини за подобряване положението на жертвите на трафик на хора, както и на пострадалите от престъпления жени, деца и мигранти. Бяха анализирани темите за отношението към жертвите и адекватната им финансова компенсация, най-вече чрез укрепване на сътрудничеството между заинтересованите страни. Беше извършена оценка на транспонирането на приложимото европейско законодателство в областта и бяха организирани обучения и семинари, на които се обсъдиха възможните пътища за преодоляване на нормативните и практически пречки в този процес. Представители на съдебната система бяха обучени как да защитават правата на граждани на трети страни, станали жертва на експлоатация в Европейския съюз.
- **Миграция и интеграция.** През 2020 г. основна тема на анализите беше преодоляването на дискриминацията и маргинализацията на уязвими групи като мигрантите и ромите. Бяха набелязани начини за подобряване на социално им включване чрез съвременни технологии (напр. обществени услуги в онлайн среда, гарантиращи достъпа им до граждански и социални права като правото на жилищно настаняване и на образование) и чрез изследване на въздействието на обществените възприятия върху миграционните потоци и свързаните с тях рискове за граничната сигурност.
- **Основни права, равенство и етика:** Като член на мрежата FRANET на Агенцията на ЕС за основните права, Центърът за изследване на демокрацията събира данни и информация за сравнителните изследвания на Агенцията, като през годината се съсредоточи върху: дискриминацията, основана на увреждания и възраст, равният достъп до правосъдие за

жертвите на престъпления, влиянието на Директивата на ЕС за тероризма върху основните права, разрешителните за дългосрочно пребиваване и прилагането на разпоредбите на Директивата за санкциите срещу работодатели при тежка трудова експлоатация. Беше изготвена и поредица от доклади, свързани с последиците на пандемията от COVID-19 върху основните права. В резултат на усилията на Центъра за противодействие на дискриминацията и отрицателните стереотипи беше учредена националната Харта за многообразието.

I. Престъпност и правосъдие

През 2020 г. Центърът продължи участието си в редица общоевропейски инициативи, чиято цел е повишаване на капацитета на съдебните, полицейските и затворните органи за превенция и противодействие на тероризма, радикализацията и насилствения екстремизъм. Същевременно, усилията на Правната програма бяха насочени и в области като равноправното третиране на нарушители с психосоциални и интелектуални затруднения в наказателното производство и ефектите на медийното отразяване на наказателни дела върху правото на справедлив процес.

В рамките на инициативата *Съдебна стратегия за противодействие на всички форми на насилствения екстремизъм в затворите* се разработва механизъм за вземане на решения по случаи на радикализация, който да подпомогне служителите на затворите и пробационните служби в процеса по изпълнение на наказанията. Експерти от Центъра участваха в изготвянето на „Хармонизирани насоки за съдии“, съдържащи практически указания във връзка с подходите и механизмите, с които съдебната власт разполага, за справяне с радикализацията и насилствения екстремизъм, включително в затворите и пробационните служби. Продължи работата и по инициативата за прилагане на Стокхолмската програма в случаи на тероризъм и ра-

дикализация, която прави преглед на хармонизацията на съдебната практика в редица страни от ЕС по отношение на спазването на процесуалните права при престъпления, свързани с насилствена радикализация и тероризъм. Под ръководството на експерти от Центъра бе съставен докладът „Правни и политически аспекти на спазването на процесуалните права в контекста на антитерористичната дейност“ (Сравнителни правни изследвания, т. 1). Публикацията застъпва тезата, че спазването на нормите на наказателното правосъдие при дела, свър-

зани с радикализация и тероризъм, е необходимо условие за изграждане на основани на доверието, ефективни и устойчиви стратегии за противодействие на тези явления и на подходи, укрепващи гражданската и националната сигурност.

С оглед трансграничния характер на тероризма и радикализацията, Центърът продължи да работи за насърчаване на трансграничното сътрудничество между компетентните служби в държавите от ЕС. Международната инициатива за **сътрудничество между съдебните и полицейските органи за предотвратяване на радикализацията, водеща до тероризъм** има за цел да разшири съществуващите мрежи за обучение и да разработи инструменти за изграждане на капацитет в тази област, които могат да се модифицират и адаптират към условията в съответната страна. Беше изготвена методологията за подготовка на обучаващи и бяха проведени серия обучения на

служители от съдебната система и полицията. Участниците имат достъп и до разработената в рамките на инициативата **онлайн платформа за обучение**, където са събрани помагала и инструменти, свързани с рисковете от радикализация и тероризъм. Правната програма участва и в **стратегическа оценка на сътрудничеството между полицейските и съдебните органи**, която повишава капацитета им за съдебно сътрудничество по въпроси от наказателен характер. Двете основни дейности в тази насока са: преглед и анализ на специалните техники за разследване, използвани в избрани държави – членки на ЕС (България, Гърция, Испания, Италия, Кипър, Малта, Франция и Чехия), и провеждане на практически съдебни занятия върху прилагането на Европейската заповед за разследване и за изготвяне на препоръки относно подобряването на политиките и законодателната уредба.

През 2020 г. Правната програма продължи да работи по друга своя основна тема – **правата на лицата, заподозрени или обвинени в извършване на престъпление**. В сътрудничество с партньори от Гърция, Испания и Италия, Центърът анализира начина, по който разкриването на информация за наказателното производство и материалите относно наказателните дела в медиите се отразяват върху заподозрените и обвиняемите. В рамките на втората част на инициативата за **оценка на риска от изолация на заподозрени и обвиняеми и ролята на медиите** бяха изготвени национални доклади на тази тема, които ще послужат като основа за разработването на насоки и етични стандарти за компетентните органи и медиите относно спазването на презумпцията за невинност при публикуване на информация и отразяване на наказателни дела в медиите.

OPSIDIATRAIN

The OPSIDIATrain platform aims at raising the practical capacity of first-line practitioners in identifying, assessing, informing and communicating with suspects and accused with psychosocial or intellectual disabilities. It is a self-educational self-paced program and an interactive tool allowing you to easily obtain the necessary knowledge and skills and also test your level of achievement.

GENERAL INTRODUCTION
100% COMPLETE

MODULE 1
MODULE 1: MOST COMMON CONDITIONS
100% COMPLETE

MODULE 2
MODULE 2: SCENARIO-BASED EXAMINATION OF KNOWLEDGE
100% COMPLETE

FEEDBACK & CERTIFICATE
100% COMPLETE

Благодарение на значителния си опит по темата за лишаването от свобода, Центърът стана част от международна инициатива, занимаваща се с **алтернативните мерки на задържането**

по време на **досъдебното производство**, която се стреми да повиши осведомеността на съдебните органи с цел приемане на общи стандарти по отношение на основните права при предварителното задържане и алтернативните на него мерки. През 2020 г. беше разработен подробен национален доклад по тези въпроси. Центърът участва в изготвянето на обширен преглед на законодателството, практиката и влиянието на предварителното задържане и проведе поредица от интервюта със съдии и адвокати относно прилагането на предварителното задържане и неговите алтернативи.

В рамките на работата си по **идентифициране, оценка на потребностите и равноправно отношение към заподозрените и обвиняемите лица с психосоциални и интелектуални затруднения** Центърът и международните му партньори разработиха учебен комплект, с чиято помощ полицейските и съдебните органи да се научат да разпознават и общуват с хората с подобни затруднения в хода на на-

Обучителен семинар „Заподозрени и обвиняеми с психосоциални нарушения и интелектуални затруднения – идентификация, комуникация, участие и права в наказателния процес“, София, 24 ноември 2020 г.

казателното производство. Основният му компонент е **„Методология за идентифициране на психосоциални и интелектуални увреждания при заподозрени и обвиняеми лица“**, в която се излагат принципите за изграждане на професионални умения по отношение на спазването на правата на уязвимите групи и за вземане на информирани професионални решения. Наръчникът **„Идентифициране и комуникация със заподозрени и обвиняеми лица с интелектуални и психосоциални увреждания“** съдържа практически насоки, съобразени с уязвимото положение на страдащите от подобни нарушения и гарантиращи спазването на правата им. Третият компонент е онлайн програмата за самообучение **OPSIDIAttrain**, която залага на практическия подход. Чрез платформата служителите от системата на наказателното правосъдие имат възможност виртуално да отиграт ситуации като среща, идентифициране и комуникация с лица, страдащи от най-разпространените интелектуални затруднения и психически

заболявания. Онлайн модулът беше представен на поредица обучения за служители в тази сфера от Белгия, България, Гърция и Италия. В България **обучението** беше проведено съвместно с Академията на Министерството на външните работи.

През 2020 г. Правната програма приключи изследването си на **връзките между трафика на хора и отделни икономически сектори** като строителство, земеделие и туризъм. Бяха набелязани конкретни пътища, по които заинтересованите институции да продължат да бъдат информирани относно начините на противодействие на този вид престъпност и да си сътрудничат.

II. Жертви на престъпления

Центърът продължи да полага усилия за подобряване на положението за жертвите на престъпления, особено на жени, деца и мигранти, чрез повишаване на ефективността на мул-

Онлайн обучение по финансова компенсация на жертвите на трафик на хора – граждани на трети страни, 11-12 юни 2020 г.

тидисциплинарното сътрудничество при защитата им.

Проведени бяха мултидисциплинарни, мултинационални **обучения** на служители от съдебната система, посветени на защитата правата на граждани на трети страни, **жертви на трафик**, които са подложени на експлоатация в държави – членки на ЕС. Експерти от Правната програма организираха и мащабно **онлайн събитие** относно финансовата компенсация на жертвите на трафик на хора – граждани на трети страни, с участието на магистрати и адвокати от България, Гърция и Румъния.

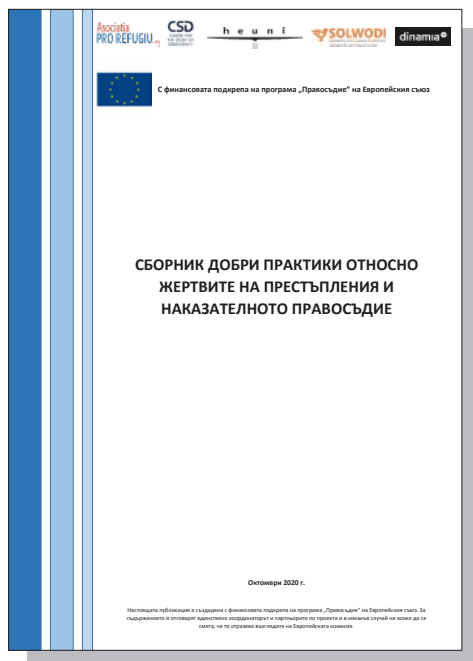
С участието си в успешно приключилата през 2020 г. международна **инициатива**, насърчаваща спазването на правата на жените, пострадали от престъпления, и подобряването на тяхното положение, Центърът затвърди дългогодишния си ангажимент в тази област. Правната програма

ма организира конференция върху психологическите аспекти, свързани с работата с жени, жертви на насилие. Експерти от Центъра взеха участие в заключителната международна конференция в Букурещ, на която бяха разисквани текущите проблеми, свързани с противодействие на насилието, основано на пола.

През 2020 г. стартира още една инициатива за **адаптиране на подхода на наказателното правосъдие към потребностите на жертвите на престъпления**. Екипът на Центъра изготви **национален доклад** за отношението на органите на наказателното правосъдие спрямо жертвите на престъпления в страната и взе участие в подготовката и разпространението на **сборник** добри практики от цяла Европа, който бе представен на **работна среща**, посветена на най-новите законодателни инициативи и практики в работата с жертви на престъпления.

Международна конференция за защита правата на жените – жертви на насилие, Букурещ, 21 февруари 2020 г.

пола, в Източна Европа, Центърът за изследване на демокрацията участва в националната консултативна група по тези проблеми. Инициативата имаше за цел да подпомогне органите на наказателното правосъдие в противодействието, разследването и наказателното преследване на насилието, основано на пола, и да повиши равнището на докладваните престъпления от такъв характер. Тя беше осъществена в България, Унгария и Румъния и координирана от Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа. Приключването ѝ през 2020 г. бе отбелязано с публикуването на **заклучителен доклад**, съдържащ най-важните изводи, добри практики и препоръки. Представител на Правната програма взе участие в **заклучителната конференция**, проведена на 5 и 6 март 2020 г. във Виена, на която бяха обсъдени ситуационните анализи за трите държави, информационните стратегии за разпространение на резултатите и повишаване на осведомеността, както и възможностите за допълнителни съвместни дейности,

В рамките на инициативата **Ефективни стратегии за наказателно правораздаване срещу насилието, основано на**

Работна среща, посветена на добрите практики в наказателното правосъдие при работа с жертви на престъпления, София, 23 октомври 2020 г.

напр. въвеждането на механизъм за редовни ситуационни анализи.

Новите заплахи за сигурността, включително разпространението на хими-

чески, биологични и ядрени оръжия, са общ проблем за няколко различни сфери, напр. разоръжаването, превенцията на престъпността и борбата с тероризма. *Методология за оценка на националния капацитет за противодействие на злоупотребата с химически, биологични, радиологични и ядрени материали и информация* е европейска инициатива за разработване на интегриран и цялостен подход за по-добра превенция на преднамерената злоупотреба с тези материали и познания, която Центърът осъществява с партньори от Гърция, Германия и Испания. През 2020 г. представителят на Центъра взе участие в експертна дискусия по време на **Шестия световен конгрес по проблемите на световното здравеопазване** и в координационна комисия към **Международната федерация на асоциациите по биобезопасност**, която се стреми да даде гласност на темите, по които работят обичайно маргинализирани експерти и лидери в областта на биобезопасността и биосигурността от целия свят.

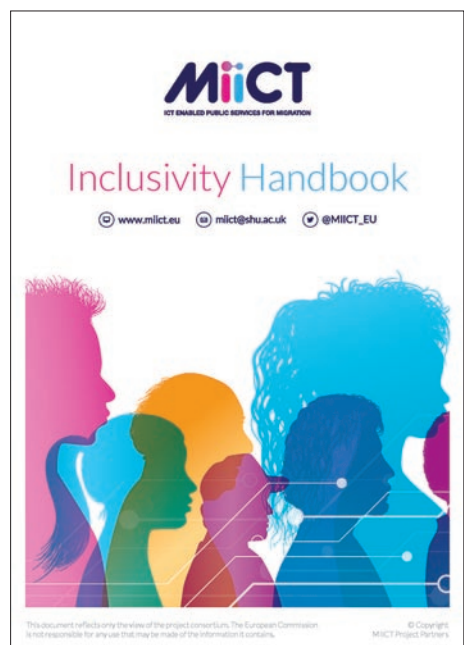

Международна конференция „Ефективни стратегии за наказателно правораздаване срещу насилието, основано на пола, в Източна Европа“, Виена, 5-6 март 2020 г.

III. Миграция и интеграция

Екипът на Центъра, съвместно с четиринадесет изследователски организации, правителствени агенции и частни компании от цяла Европа, продължи да подпомага бежанците и мигрантите

в комуникацията им с институциите и доставчиците на услуги чрез **онлайн публични услуги за мигранти**. Експерти от Правната програма са съавтори на „Ръководство за включване“, съдържащо европейски и международни практики и примери за успешно приобщаване на мигранти към редица области на обществения живот с помощта на съвременните технологии.

В рамките на друга значима съвместна **инициатива** с 24 изследователски института и правоприлагащи органи от цял свят, Правната програма продължи да изследва въздействието на социалните **възприятия** върху мигрантските потоци и свързаните с тях заплахи за граничната сигурност и вътрешния ред. Анкетирани бяха редица професионалисти в тази област от различни части на ЕС, а с представители на правоприлагащите институции бяха проведени дълбочинни интервюта.

Интеграцията на маргинализираните групи и социалното включване са тема на инициативата „Лачо Дром“, която насърчава преодоляването на отрицателното отношение към ромите

те, като обучава хора, работещи с тази група, и овладява представителите на ромската общност. Координатор на стартиралата през 2019 г. дейност е Асоциация „Папа Йоан XXIII“, а неин активен партньор е община Римини. Като част от работата си в рамките на инициативата, експерти от Центъра изготвиха доклада „Дългият път към интеграцията на ромите в ЕС“, който прави цялостен преглед на проблематиката и изследванията по темата и съдържа редица примери от реалния живот.

IV. Основни права

Като част от мултидисциплинарната мрежа FRANET на [Агенцията на ЕС за основните права](#), Центърът за изследване на демокрацията продължи да

осъществява мониторинг върху спазването на основните права в България. Освен приноса си за изготвянето на Годишния доклад за основните права на Агенцията, Центърът подготви информационни доклади за дискриминацията въз основа на увреждания и възраст, равния достъп до правосъдие за жертвите на престъпления, влиянието върху основните права на Директивата на Европейския Съюз за борбата с тероризма, разрешенията за продължително пребиваване, както и тежката трудова експлоатация и прилагането на разпоредбите на Директивата за налагане на санкции на работодателите. И през тази година продължи започналото през 2015 г. ежемесечно представяне на доклади за миграционната ситуация в страната (докладите от всички участващи в проучването страни се публикуват на

Димитър Марков, Директор на Правната програма на Центъра за изследване на демокрацията, с обръщение към участниците в церемонията по учредяване на Българската харта на многообразието

интернет страницата на [Агенцията за основните права](#)). Стартира и нова поредица доклади относно влиянието на пандемията от COVID-19 върху основните права, като през годината бяха публикувани шест [бюлетина](#). Центърът проведе и дълбочинни интервюта със съдии, прокурори, полицаи и адвокати по наказателни дела, които ще бъдат включени в предстоящ доклад на Агенцията относно презумпцията за невиновност.

В партньорство с [Български форум на бизнес лидерите](#), Центърът учреди националната [Харта за многообразието в България](#). Хартата представлява споделената убеденост на подписалите я страни, че многообразието е не само ключов фактор за креативността, иновацията, растежа и продуктивността, но и персонален стимул за служителите да усъвършенстват знанията,

компетенциите, талантите и уменията си. На официалната [церемония](#) по обявяване на Хартата присъстваха представители на български и европейски институции, ангажирани компании и неправителствени организации. Хартата бе подписана от десет водещи международни български компании с представителства в България. Така страната стана една от 26-те държави – членки на ЕС с действащи национални харти.

В областта на радикализацията Центърът работи и по инициатива за [оценка на въздействието и ефективността на превантивните мерки върху директивите и рамковите решения на ЕС](#). Тя е насочена към укрепване на международното сътрудничество по тези проблеми с акцент върху спазването на основните права. Целта е да се подобри координацията и съ-

трудничеството между държавите – членки на ЕС, основните европейски институции и агенции, Съвета на Европа и ООН, за да може превенцията

на радикализацията и свързаните с нея съображения за сигурност да не накърняват спазването на основните права.